

NEGATİF SEMPTOMLARI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİNİN GÜVENİLİRLİĞİ VE GEÇERLİLİĞİ

Dr. Şahap ERKOÇ (*) Doç. Dr. Oğuz ARKONAÇ (*) Dr. Cem ATAKLI (*) Dr. Erdoğan ÖZMEN

ÖZET

Bu çalışmada kısa adıyla SANS olarak bilinen Negatif Belirtileri Değerlendirme ölçeğinin Türkçesinin, değerlendiriciler arası ve test-tekrar test güvenilirlikleri ve ölçeğin içsel geçerliliği araştırılmış; sonuç olarak ölçeğin Türkçesini güvenilir ve geçerli olduğu saptanmıştır.

ANAHTAR KELİMELELER: SANS- Negatif Belirtileri Değerlendirme ölçeği, Şizofreni, Güvenilirlik, Geçerlilik.

The Reliability and Validity of Scale for the Assessment of The Negative Symtoms

SUMMARY

In this study, the inter-rater and test-retest reliability and internal validity of Turkish version of Scale for the Assessment of the Positive Symtoms was investigated highly reliable and quite valid.

KEY WORDS: SANS, Scale for the Assessment of the Positive Symtoms, The Reliability and Validity.

Son yıllarda şizofreninin prognozu ve tedavisi açısından negatif ve Pozitif semptom ayrımı üzerinde ısrarla durulmaktadır. Negatif semptomların baskın olduğu şizofrenilerin tedaviye iyi cevap vermediği, bu hastaların giderek yozlaştığı ve bu olgularda organik bir etyolojinin bulunabileceği belirtilerek, prognozlarının da daha kötü olduğu ileri sürülmektedir. Negatif semptomlar; varolan bazı yetilerin kaybolması affektif küntleşme, sosyal içekapanıklık, düşünce içeriğinin yoksulluğu, bilişsel işlev bozuklukları olarak tanımlanmaktadır. Pozitif semptomlar; daha önceden bulunmayan özelliklerin ortaya çıkışı, varsanılan, hezeyanlar, formal düşünce bozuklukları ve garip davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Çok defa bu semptomlar aynı vakada birarada bulunmaktadır. Negatif belirtiler ne kadar şiddetli olursa, prognoz da o derecede kötü olacağı belirtilmektedir.(1)

Negatif Belirtileri nicelleştirmek için birçok ölçek geliştirilmiştir. Bu ölçeklerin en kapsamlılarından biri de Nancy C. Andreasen tarafından geliştirilmiş olan **Scale for the Assessment of Negative Symptoms** (Negatif Belirtileri Değerlendirme Ölçeği), kısa adıyla **SANS** olarak bilinen ölçektir. (2) Bu ölçek toplam 25 item ve 5 altöğeğkten oluşmaktadır. (Tablo 7) Her item 0=Semptom yok, 1= Şüpheli, 2=Hafif, 3=Orta, 4=Belirgin, 5= Şiddetli olarak derecelendirilmektedir. Biz çalışmamızda bu ölçeğin Türkçeleştirilmiş biçiminin güvenilirliğini ve geçerliliğini inceledik.

YÖNTEM VE MATERYEL

Bu ölçek yazarlar tarafından Türkçeye çevrilmiş, çevrili üzerinde belirli bir görüş birliğine varıldıktan sonra ölçek uygulanmasına başlanmıştır. Ölçek, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde yatmakta olan DSM-III-R tanı ölçütlerine göre kronik şizofreni tanısı almış hastalarda uygulandı.

Olgu Seçimi: Hastaların tanıları, iki psikiyatrist

tarafından DSM-III-R'ye göre yapılandırılmış SCID görüşme formu ile değerlendirilerek konulmuş ve sadece değerlendiricilerin şizofreni tanısında görüşbirliğine varmadıkları olgular çalışma kapsamına alınmıştır. Ağır zeka geriliği ve organik bir akıl bozukluğu bulunanlar (epilepsi gibi) araştırmaya alınmamıştır. Araştırmaya alınan olguların özellikleri Tablo-1'de özetlenmiştir.

Olguların Değerlendirilmesi: Olguların tanı koyma işlemine katılmayan iki psikiyatrist tarafından aynı anda SANS ile değerlendiriciler birbirlerinin verdiği değerlendirmeyi görmüyorlardı. Aynı değerlendiriciler, aynı hastaları bir hafta sonra tekrar değerlendirdiler. (Test-tekrar test güvenilirliği) Değerlendiricilerin ikinci değerlendirmesi sırasında ilk değerlendirme sonuçları ellerinde yoktu. Değerlendiriciler, ölçeğin bazı itmlerini değerlendirirken servisteki hemşire ve diğer personellerin de bilgisine başvurdular.

Verilen Analizi: Verilerin analizinde kullanılan istatistikî yöntemler Tablo-2'de belirtilmiştir.

BULGULAR

İtemlerin değerlendiricileri arası ve test-tekrar test güvenilirliklerini belirten **kappa katsayıları** Tablo3'de belirtilmiştir.

SANS altöğeğklerinin ve toplam skorun değerlendiricileri arası güvenilirliği belirtilen **Spearman rho katsayıları** Tablo-4 'de belirtilmiştir. Spearman rho değerinin 0.45'in (t değeri 2.76'den büyük ve p değeri 0.01'den küçüktür, serbestlik derecesi tüm değerlerde 29 dur) Spearman rho değerinin 0.7'nin üzerinde olması çok kuvvetli korelasyon olarak kabul edilmektedir.

SANS altöğeğklerinin ve toplam skorun test-tekrar test güvenilirliğini belirten **Spearman rho katsayıları** Tablo-

(*) Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi. Psikiyatri Kliniği

V 4'de birleştirilmiştir.

İki değerlendiricinin SANS toplam skorlarının 31 hastadaki dağılımı Grafik 1'de belirtilmiştir.

SANS altöğçeklerin ve ölçeğin bütününe içsel geçerliliğini belirleyen Cronbach alfa değerleri Tablo-6'da belirtilmiştir.

SONUÇ

Her itemin değerlendiriciler arası ve test-tekrar test güvenilirliğini belirleyen kapa katsayıları genelde düşük bulunmakla birlikte; ölçeğin toplam skorunun ve altöğçek toplam skorlarının güvenilirliğinin belirlenmediği Spearman rho değerleri oldukça yüksek bulunmuştur. (0.79-0.96) İtemlerin herbirinin ayrı olarak kapa istatistiğine göre güvenilirlikleri orta düzeyde bulunmuştur. Her itemde 0'dan 5'e kadar değişen 6 ayrı seçeneğin bulunmasından kaynaklanmaktadır. Bilindiği gibi seçenek sayısı arttıkça semptomun şiddetini belirtmedeki görüşbirliği olasılığını düşürmektedir. (3) Değerlendirilen özelliklerin olguda görülmemesi de kapa kat sayısını düşürmektedir. Her ne kadar itemlerin kapa değerlerin düşük bulunmuşsa da, altöğçek ve toplam skor bakımından hastaları mertebelerine göre sıralandırmadaki görüş birliğini belirlemede kullanılan Spearman rho değerleri gerek değerlendirmelerinde istatistiksel olarak anlamlı dercede yüksek bulunmuştur. Yani SANS altöğçek toplam skorları ve ölçeğin bütününe toplam skoru negatif semptomların şiddeti bakımından hastaları güvenilir bir şekilde sıralamaktadır, ölçek bu amaçla kullanılabilir.

İtemlerin ayrı ayrı toplam skora göre uyumlu bir şekilde değişip değişmediğinin belirlendiği diğer bir deyişle ölçeğin içsel geçerliliğinin belirlendiği Cronbach alfa değeri dikkat altöğçeği dışında ölçeğin bütününde ve bütün altöğçeklerde yüksek bulunmuştur. Dikkat eksikliğinin belirlendiği item 3 tane dir. Bu itemleri başarılı bir şekilde cevaplandırabilmek için be belirli eğitim ve beceri gerekmektedir. Oysa bizim hasta-

Tablo -1

OLGULARIN ÖZELLİKLERİ	
Olgu Sayısı	31
Tanı (DSM-III-R) Yas	Sizofreni, Kronik
Ranj	22-64
Ortalama öğrenim	37.4-5.33
Okuma Yazması yok	3
Okur-Yazar	5
İlkokul	18
Ortaokul ve Üstü	5

larımızın eğitim düzeyleri Tablo-1'de de görüldüğü gibi oldukça düşüktür. Cronbach alfa değerindeki düşüklüğün nedeni bu eğitim seviyesinin düşüklüğü olabilir. Bu durumu ile şizofrenide bilişsel işlevleri kullanmada daha başka yöntemler kullanılmalıdır. Ayrıca bilişsel işlevlerde değerlendiriciler arasındaki tutarsız negatif belirtilerin organ zeminde geliştiğinin bir işareti olabilir.

Tablo -2

KULLANILAN İSTATİSTİKLER	
İşlem	Kullanılan İstatistik
İtemlerin Teker teker	Kappa
Değerlendiriciler arası ve Test-Tekrar Testgüvenilirliği	
Altöğçeklerin ve Toplam Skorum Güvenilirliği	Spearman Rho
Altöğçeklerin ve Ölçeğin Bütününe içsel Geçerliliği	Cronbach Alfa
Katsayıların anlamlılığını test edilmesi	T-Testi

Tablo -4

Sans Altöğçeklerinin Değerlendiriciler arası Güvenilirliği	
Altöğçeğin Adı	Spearman Rho Katsayısı
Affektif Küntleşme	0.895
Alogia	0.854
Apati	0.764
Anhedoni	0.864
Dikkat Eksikliği	0.761
Toplam Skor	0.954

Tablo -5

Sans Altöğçeklerinin Test-Tekrar Test Güvenilirliği	
Altöğçeğin Adı	Spearman Rho Katsayısı
Affektif Küntleşme	0.872
Alogia	0.954
Apati	0.784
Anhedoni	0.874
Dikkat Eksikliği	0.791
Toplam Skor	0.941

Sonuç olarak ölçek ile yapılan değerlendirmeler güvenilir bir şekilde kullanılabilir. Ayrıca ölçek ile yapılan değerlendirmeler geçerlidir.

KAYNAKLAR

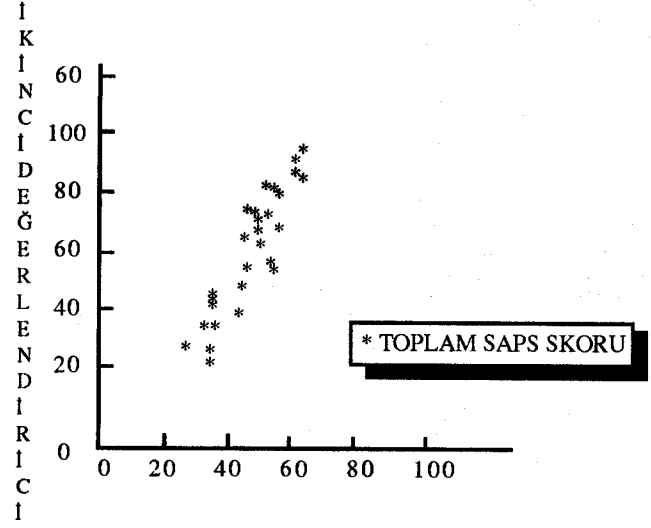
- 1- Crow, T.S.: Two Syndromes of schizophrenia as one pole of psychosis. in Handbook of Schizophrenia Volume 2 (Ed. H. A. Nasralah) Elsevier 1987.
- 2- Andreasen, N. C.: Scale for the Assessment of Positive Symptoms, Department of Psychiatry College of Medicine the University of Iowa, 1984.
- 3- Spitzer, R.L. at all :Problemes of Clasification: Reliability and validity. in Psychopharmacology: A generation of progres (Ed. M.A. Lipton and A.DiMascio) Raven Press, New York,1978.

Tablo -6

Sans Altölçeklerinin İçsel Geçerlilik	
Altölçeğin Adı	Spearman Rho Katsayısı
Affektif Küntleşme	0.795
Alogia	0.758
Apati	0.684
Anhedoni	0.754
Dikkat Eksikliği	0.399
Global	0.914

Grafik 1

İki Değerlendiricinin Sans Toplam Skorlarının 31 Hastadaki Dağılımı

Tablo -7

NEGATİF SEMPTOMLARI DERECELENDİRME ÖLÇEĞİ

0= Yok, 1=Şüpheli, 2=Hafif, 3=Orta, 4=Belirgin, 5=Şiddetli

AFFEKTİF DÜZLEŞME VEYA KÖRLEŞME						
1-Değişmeyen Yüz ifadesi	0	1	2	3	4	5
2- Azalmış Kendiliğinden Hareketler	0	1	2	3	4	5
3- Anlamlı Jestlerin Yoğunluğu	0	1	2	3	4	5
5- Affektif Yanıtsızlık	0	1	2	3	4	5
7- Sesteki Esnekliğin Yokluğu	0	1	2	3	4	5
8- Global Olarak Affektif Düzleşme	0	1	2	3	4	5
Altölçek Toplam (						
ALOGİA						
9- Konuşma Yoksulluğu	0	1	2	3	4	5
10- Konuşma İçeriğinin Yoksulluğu	0	1	2	3	4	5
11- Blokaj	0	1	2	3	4	5
12- Yanıt Verme Süresinin Uzaması	0	1	2	3	4	5
13- Global Olarak Alogia	0	1	2	3	4	5
Altölçek Toplam (						
İSTEKSİZLİK-APATİ						
14- Üst baş Özeni ve Temizliği	0	1	2	3	4	5
15- İş ve Okulda Sebatsızlık	0	1	2	3	4	5
16- Fizik Enerjisinin Azalması	0	1	2	3	4	5
17- Global Olarak Apati	0	1	2	3	4	5
Altölçek Toplam (						

ANHEDONİ-ASOSYALLIK

18- Yaratıcı İlgi ve Etkinlik	0	1	2	3	4	5
19- Cinsel Etkinlik	0	1	2	3	4	5
20- Yakınlık ve Dostluk Kurma Yeteneği	0	1	2	3	4	5
21- Arkadaş ve Akranlar ile İlişkiler	0	1	2	3	4	5
22- Global Olarak Anhedoni	0	1	2	3	4	5

Altölçek Toplam (

DİKKAT

23- Sosyal Dikkatsizlik	0	1	2	3	4	5
24- Testler Esnasındaki Dikkatsizlik	0	1	2	3	4	5
25- Global Olarak Dikkat	0	1	2	3	4	5

Altölçek Toplam (

ÖLÇEĞİN TOPLAM SKORU (

Tablo -3

NEGATİF BELİRTİLERİ DERECELENDİRME ÖLÇEĞİ (SANS)

DEĞERLENDİRİCİLER ARASI GÜVENİRLİK

TEST-TEKRAR TEST GÜVENİLİRLİĞİ

İtem No	Görüş Birliği Oranı	Şans Oranı	Kappa Sayısı	Ortalama Skor	İtem Skorları Varyansı	Görüş Birliği Oranı	Şans Oranı	Kappa Sayısı	Ortalama Skor	İtem Skorları Varyansı
1.	.516	.196	.398	1.903	2.02	.419	.202	.272	1.903	2.02
2.	.452	.290	.227	1.355	1.17	.484	.265	.297	1.355	1.17
3.	.548	.275	.377	1.935	1.46	.484	.250	.312	1.935	1.46
4.	.677	.380	.480	1.419	.92	.548	.345	.310	1.419	.92
5.	.484	.265	.297	1.710	1.61	.452	.222	.295	1.710	1.61
6.	.548	.292	.362	2.258	1.33	.548	.267	.384	2.258	1.33
7.	.645	.221	.545	2.452	1.79	.516	.225	.376	2.452	1.79
8.	.742	.296	.634	2.355	.90	.516	.258	.348	2.355	.90
9.	.452	.246	.273	.968	1.70	.613	.292	.453	.968	1.70
10.	.581	.239	.449	2.839	1.41	.581	.240	.448	2.839	1.41
11.	.452	.466	%.027	.355	.44	.710	.611	.254	.355	.44
12.	.677	.532	.311	.419	.72	.581	.515	.135	.419	.72
13.	.613	.258	.478	3.000	1.20	.516	.275	.333	3.000	1.20
14.	.903	.331	.855	1.871	1.32	.452	.289	.228	1.871	1.32
15.	.613	.249	.485	2.419	1.85	.516	.242	.361	2.419	1.85
16.	.742	.315	.623	.968	1.90	.710	.337	.562	.968	1.90
17.	.871	.264	.825	2.161	1.21	.677	.252	.569	2.161	1.21
18.	.645	.296	.496	2.387	2.25	.419	.236	.240	2.387	2.25
19.	.774	.325	.666	3.806	2.36	.613	.360	.395	3.806	2.36
20.	.806	.213	.754	2.871	1.85	.419	.204	.271	2.871	1.85
21.	.806	.245	.744	3.419	1.85	.548	.284	.369	3.419	1.85
22.	.806	.250	.742	3.194	1.36	.548	.260	.390	3.194	1.36
23.	.548	.367	.286	1.484	.99	.452	.300	.217	1.484	.99
24.	.839	.320	.763	3.839	2.54	.548	.343	.312	3.839	2.54
25.	.677	.278	.553	3.000	1.07	.581	.276	.421	3.000	1.07